

Magyar Népmesekatalógus 1. A Magyar Allatmesék Katalógusa (Aa Th 1-299), 2. javított bővített kiadás. Összeállította és a bevezetőt írta: Kovács Agnes, Benedek Katalin közreműködésével. Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoport, Budapest 1987, 304 str;

Magyar Népmesekatalógus 5. A Magyar Raszédett Ördög-Mesék Típusai (Aa Th 1030-1199). Összeállította és a bevezetőt írta: Süvegh Veronika 1982, 492 str;
Magyar Népmesekatalógus 7/A. A Magyar Népmesék Tréfakatalógusa (Aa Th 1350-1429). Összeállította és a bevezetőt írta: Vöö Gabriella, Vehmas Marja adatainak felhasználásával, 1986, 319 str.

Od opsežnog višetomnoga kataloga tipova mađarskih usmenih pripovijedaka u izdanju Etnografskog instituta Mađarske akademije znanosti u općoj redakciji Agnes Kovács izišla je do sada približno polovica: knj. 1 (2. prošireno izdanje): priče o životinjama; knj. 3: legendarne pripovijetke; knj. 4: novelističke pripovijetke; knj. 5: priče o glupom divu; knj. 7/A: šaljive priče (pošalice). U pripremi su još ovi svesci: knj. 2: bajke; knj. 5/A: priče o hladnokrvnom (lukavom) slugi; knj. 6 (2. izd.): rugalice o glupacima; knj. 7/BC: šaljive priče i anegdote; knj. 8: priče-lagarije; knj. 9: formulne priče; knj. 10: bibliografija.

U *Narodnoj umjetnosti* 24 prikazali smo 4. knjigu, a sada se kratko, informativno osvrćemo na knjige 1,5 i 7/A. Sve se knjige objavljuju na mađarskom jeziku, ali sadrže vrlo opširne upute na engleskom ili njemačkom ili na obadva jezika, nazvane: *Uputa o uporabi kataloga*. U tim se uputama objašnjava kako je priređen katalog i citiraju se svi uključeni mađarski tipovi pripovijedaka prema Aarne-Thompsonu uz njihove kratke sadržaje, što omogućuje čitateljima da se, ako im zatreba, posluže i osnovnim, mađarskim dijelom knjige.

Mađarski naslovi pojedinih knjiga ove serije, nažalost, nisu prevedeni, ali je to srećom nadomješteno engleskim prijevodom naslova svih deset svezaka (objavljenih i onih u pripremi), koji je pridodan knjizi br. 1.

Kada iziđu svi svesci, bit će to značajno, reprezentativno djelo, nezaobilazno za upozna-

vanje jednoga važnog dijela evropskih usmenih pripovijedaka. Bilo bi dobro da se posljednjem svesku priključi i opširnija studija na kojem svjetskom jeziku o korpusu obuhvaćenih pripovijedaka.

MAJA BOŠKOVIĆ-STULLI

Der Zigeuner im Paradies, Balkanslawische Schwänke und Streiche, Übersetzt und herausgegeben von Wolfgang Eschker, Erich Röth-Verlag, Kassel 1986, 206 str.

Ova vesela antologija donosi šaljive priče iz Jugoslavije i Bugarske (slavenski dio Balkanskog poluotoka). Sam pojam šaljive priče nije ni tematski, ni strukturalno, ni stilski jedinstven. On podrazumijeva i komično i satirično i burleskno i parodijski intonirane narodne pripovijetke s različito razvijenom fabularnom osnovom. Max Lüthi smatra da šaljiva priča (njemački izraz *švank*) nije vrsta poput ostalih pripovjedačkih vrsta, već je mogućnost razumijevanja svake pojedine vrste pa tako razlikuje švank o zbilji, švank-predaju, švank-bajku, švank-legendu i sl. Baš zato što nema tako čvrstu strukturu i što su joj fluidne granice prema anegdoti, vicu i novelističkoj priči, šaljiva je priča pogodna za individualne intervencije pojedinih kazivača, a njezin uspjeh kod publike (a time i dalje prenošenje) nerijetko zavisi isključivo od umješnosti kazivačeve interpretacije. Wolfgang Eschker za ovu zbirku izabire upravo one tekstove koji se sa izvjesnom sigurnošću mogu podvesti pod zajednički naziv šaljive priče.

Vremenski raspon objavljenih tekstova ide od priča publiciranih u 19. stoljeću pa do najnovijih (još neobjavljenih) zapisa u kojima se javljaju leksemi koji nikako ne pripadaju tradiciji i stilu folklornog izraza već su prije dio urbanog ili administrativnog stila izražavanja. Upravo je tim do sada neobjavljenim tekstovima u ovoj antologiji dana prednost.

Tako je npr. od dvadeset tekstova uvrštenih iz Hrvatske dvanaest novijeg datuma, a četiri su prvi put objavljena.

Pri predavljanju priča pojedine jezične

grupe s ovog područja autoru nije bila presudna njezina brojnost već opseg i kvaliteta ponuđenog materijala. Na okupu su se našli svima nama uglavnom poznati reprezentativni likovi naših šaljivih narodnih priča: Pavliha, Cigani, Ero, Nasradin-hodža, Čoso...

U pogovoru autor daje kratak pregled sakupljanja usmenoknjiževne građe na ovom području od 19. stoljeća pa do danas, što je korisno i informativno napose za njemačke čitaoc.

Značajno je da autor i u njemačkom prijevodu nastojao što je moguće više sačuvati stilsku vjernost i raznolikost originalnih tekstova, a nije ih stilski ujednačavao. U bilješkama na kraju knjige nalaze se podaci o izvorima za svaki pojedini tekst, a pregled tipova pripovijedaka po međunarodnom Aarne-Thompsonovu katalogu napravio je Diether Röth.

LJILJANA MARKS

Latice ivančice, Narodne pripovijetke šokačkih Hrvata u Mađarskoj, skupio Živko Mandić, Poduzeće za izdavanje udžbenika, Budimpešta 1984, 352 str.

U ovoj su zbirci objavljene usmene priče Hrvata iz Mađarske (iz okolice Pečuha i Mohača). Jedan dio hrvatskog stanovništva tu živi još od šestog stoljeća i vjerojatno predstavlja ostatak starog panonskoslavenskog življa, što dokazuju brojni slavenski zemljopisni nazivi još od jedanaestog stoljeća. Intenzivnije naseljavanje toga kraja Hrvatima pada u razdoblje između 14. i 18. stoljeća, kada brojne obitelji bježe pred turskim osvajačima na teritorij pod kršćanskom upravom.

Danas je sve manje obitelji u kojima se govori hrvatski jezik, a nacionalno se osipanje vidi i iz popisa stanovništva 1970. godine.

Autor ove zbirke usmenih priča sakupljao je usmenoknjiževnu građu uz kraće prekide deset godina, od ljeta 1972. do 1982. godine. Kazivači su bili uglavnom stariji ljudi, poljoprivrednici.

Autor pomalo sentimentalno govori o

kazivačima, pripovjedačkim situacijama i mjestima gdje se pričalo (prelo, moba i ostali zajednički poslovi, divan) kao o dijelu zauvijek i netragom nestala vremena. Vjerujemo da se priče (naročito bajke) i u Mađarskoj danas pričaju manje nego nekada i da su rjeđe klasične pripovjedačke situacije, ali smo sigurni da će se i dalje među Hrvatima neki usmenoknjiževni oblici, svojim sadržajem bliži senzibilitetu današnjeg čovjeka, uvijek usmeno prenositi od jedne do druge generacije.

Priče su u zbirci razvrstane u nekoliko grupa: basne i pripovijetke o životinjama, bajke, legende, šaljive pripovijetke, anegdote, novelističke pripovijetke i pripovijetke o raznim vjerovanjima. Prema vlastitom iskazu autor tekstove priča donosi "... bez ikakvih izmjena ili dotjerivanja, a nakanom da se sačuvaju sve osobenosti kazivačeva jezika, stanovite arhaičnosti i osebnosti govora". Međutim, prema pojedinim rečeničnim konstrukcijama, te čak stilizacijama čitavih epizoda teško je povjerovati da je to baš autentičan kazivačev iskaz. Vjerojatno je (u dobroj namjeri) autor ipak ponešto "ispravio", izbacio nesuvislosti i nezgrapnosti u kazivanju pa tekst bolje teče, ali su se istovremeno izgubile osobine žive kazivačeve riječi.

Unatoč tim malim primjedbama ti su nam tekstovi dvostruko dragocjeni: kao zapisi tekstova koji sigurno nestaju, te kao tekstovi u kojima je sačuvan stariji sloj hrvatskog jezika (koji se u Hrvatskoj u svakodnevnom govoru izgubio) pa mogu posredno poslužiti i za proučavanje jezika. Nadalje, svojim motivima i temama (o vili kojoj se zamrsila kosa, o vilinom kolu, o mrtvima, vješticama) vrlo su slične zapisima iz istog vremenskog perioda iz Slavonije.

Na kraju je knjige tumač manje poznatih riječi i popis pripovjedača s njihovim osnovnim biografskim podacima.

LJILJANA MARKS